

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΣΤ'.

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 35.

27 Νοεμβρίου 1888.

Ο ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαρετῆ. — Μετάφρασις Χ.Α.

Συνέχεια καὶ τέλος.

ΙΘ'.

Ἦτο μία ὥραία ἡμέρα τοῦ Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Αἱ ὁδοὶ τοῦ Μελέν εἶναι ἐορτασίμως κεκοσμημέναι. Ἀπὸ πρωῒας ἐκ τῶν περίξ κωμῶν αἱ ἀμαξοστοιχίαι τοῦ σιδηροδρόμου, τὰ φορτηγὰ καὶ τὰ ἰδιωτικὰ ἀμάξια μετακομίζουσιν εἰς τὴν πρωτεύουσιν τοῦ διαμερίσματος τοὺς περιέργους συρρέοντες χάριν τῶν ἐορτῶν καὶ ὅμιλοι ἀνθρώπων φερόντων ἐορτάσιμον στολὴν ἀνέρχονται, συνωθοῦντας ἀναρριχῶνται μέχρι τῆς πλατείας τοῦ Δημαρχείου. Μικραὶ σημαῖαι κυματίζουσιν ἐπὶ ἰσθῶν, κατ' ἀποστάσεις δὲ εἰσι τοποθετημένοι θυρεοί, φέροντες ἐναλλάξ τὰ γράμματα Γ. Δ, ἀρχικὰ στοιχεῖα τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας καὶ τὰ σήματα τῆς πόλεως. Τῇδε κακεῖσε δὲ ἐπιγραφαὶ φέρουσιν ἀδιακρίτως τὰς λέξεις: Ζήτω ὁ Ἰακώβος Ἀμυῶ! ἢ Ζήτω ἡ Δημοκρατία!

Εἰς τὰς ὁδοὺς ἐπήχθησαν κλάδοι δρυός, φυτευθέντες ἐντὸς τῶν ὁπῶν τῶν ἀφαιρεθέντων ἐπὶ τούτῳ ἐκ τοῦ λιθοστρώτου λίθων ἐναλλάξ μετὰ τροπαίων ἐκ τριχρῶν σημαίων, ἐμπροσθεν δὲ οἰκίας τινός, φερούσης ἀντὶ ἐμβλήματος ὀγκώδη καπνοσύριγγα, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τὴν δηλοῦσαν ὅτι αὐτόθι ἐγεννήθη ὁ Ἀμυῶ, μεταξὺ τῶν χλωρῶν κλάδων διαφανῆς ἐπιγραφὴ ὁμοῦ μετὰ τῆς εἰκόνης τοῦ γηραιοῦ συγγραφέως, φέρει ὑπερηφάνως τὰς λέξεις:

Τιμὴ τῷ Ἰακώβῳ Ἀμυῶ!

Ἡ ἰδέα ἦτο τοῦ νέου βουλευτοῦ τῆς περιφερείας κ. Αἰμιλίου Δυκᾶ. Ἡθέλησεν αὐτὸς ἵνα εἰς τὸ ἐξῆς ἡ πόλις τοῦ Μελέν ἔχῃ καὶ αὐτὴ τὴν ἐτήσιον ἐορτὴν τῆς πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀνδρός, ὅπως αἱ Βερσαλλίαι ἔχουσι τὴν ἐορτὴν τοῦ στρατηγοῦ Ὡς καὶ ἡ Σάρτρη τοῦ στρατηγοῦ Μαρσῶ. Τὸ τοιοῦτο δὲν ἦτο εὐκολον. Τὸ δημοτικὸν συμβούλιον δὲν ἐλησμόνει ὅτι ὁ Ἀμυῶ ὑπῆρξεν ἐπίσκοπος Ὠζέρρης, ἐμπλεως εὐνοί-

ας, μέγας ἐλεήμων τοῦ βασιλέως, τινὲς δ' ἐφοβοῦντο μήπως ἡ ἐορτὴ ᾗθελε προσλάβει κληρικόφωνα χαρακτῆρα. Ἀλλ' ὁ Δυκᾶς κατεξάνεστη. Κληρικόφων ὁ ἀγαθὸς Ἀμυῶ, ὅστις κατηγορήθη ἐπὶ εὐνοίᾳ πρὸς τοὺς Οὐγενότους καὶ ὅστις μετέφρασε τὸν Πλούταρχον! . . « Τὸν Πλούταρχον, κύριοι, συλλογίσθητε τὸν Πλούταρχον! . . » Τὸ ὄνομα τοῦ Πλουτάρχου κατενίκησε τοὺς διασταγμούς καὶ τὸ Μελέν ἐμελλε νὰ πανηγυρίζῃ καθ' ἑκάστον ἔτος τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀμυῶ.

— Θὰ ἐπροτίμων τὸν Ὡς! ἔλεγεν ὁ συμβολαιογράφος Καπποᾶ. . .

Ναί, ἀλλ' αὐτὸς ἐγεννήθη εἰς τὸν νομὸν τοῦ Σηκουάνα καὶ Ὡς καὶ τί ἔχει νὰ κάμῃ μετὰ τὸν νομὸν τοῦ Σηκουάνα καὶ Μάρνης!

Ἀπέμενε νὰ ὀρισθῇ μία λεπτομέρεια, ἡ ἡμέρα τῆς ἐορτῆς. Ὁ Ἰακώβος Ἀμυῶ ἐγεννήθη τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1514. Κακὴ ἡμερομηνία ἡ 30 Ὀκτωβρίου. Κάνει ψυχρὸς, πλησιάζει ἡ ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τῶν Νεκρῶν, ἡ 2 Νοεμβρίου. Δὲν δύναται νὰ πανηγυρισθῇ ἡ μνήμη ἐνὸς μεγάλου ἀνδρός εἰς τὰς παραμονὰς τοῦ Νοεμβρίου. Κανεὶς δὲν θὰ προσήρχετο εἰς τὴν ἐορτὴν του.

— Οἱ μεγάλοι ἄνδρες, παρετήρησε μετ' εὐθυκρισίας ὁ Δυκᾶς, ἔπρεπε νὰ γεννῶνται ἢ ν' ἀποθνήσκωσι κατὰ τὸ θέρος. Θὰ ἦτο ἀνετώτερον διὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς ἐκατονταετηρίδος των.

Τῆς ἐκατονταετηρίδος! Ἡ λέξις αὕτη ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν ἐντύπωσιν. Τὸ Μελέν ἠδύνατο νὰ πανηγυρίσῃ τὴν ἐκατονταετηρίδα, τὴν τριακοσιετηρίδα μάλιστα τοῦ Ἀμυῶ!

— Ὡχ!, παρετήρησεν ὁ Καπποᾶ, εἶνε ἀδύνατον.

Διατί; Ἡ χρονολογία τῆς γεννήσεως εἶχε παρέλθει ἦτο τὸ 1514. Ἡ χρονολογία τοῦ θανάτου ἦτο πολὺ μακρυνή, 1593! . . Καὶ ἔπειτα 93! . . Ζοφερὸς ἀριθμὸς. . . 1893! . . Τί θὰ συνέβαινεν ἄλλως τε εἰς τότε;

— Τὸ καλλίτερον εἶνε, συνεπέραναν ὁ Δυκᾶς, νὰ ὀρίσωμεν τὴν 24 Ἰουνίου ὡς ἡμέραν ἐορτῆς τοῦ Ἀμυῶ. Αὐτὸς ἐκκαλεῖτο Ἰακώβος καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο ἡ τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου. Ἀλλ' ἀδιάφορον! Ἄν προσῆχον εἰς τοιαύτας λεπτολογίας, οὐδέποτε θὰ ἐτελεῖτο δημοσία πανήγυρις.

Ἐλυπεῖτο διότι εἶχεν ἤδη ἀνεγερθῇ ἀνδριάς τοῦ Ἀμυῶ ἀπὸ τοῦ 1860 καὶ διότι εἰς τὴν οἰκίαν φαρμακοποιῶν τινος ἐν τῇ ὁδῷ Σαῖντ—Ἀσπαι ἀριθ. 28, ὅπισθεν τῆς ἐκκλησίας εἶχε τοποθετηθῇ πλάξ φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν: *Ἐρταυθα ἐγεγνήθη ὁ Ἀμυῶ*. Ἀφοῦ εἶχεν ἀνεγερθῇ ἡδη ὁ ἀνδριάς, ὑπετάσσετο τὸ σπουδαιότερον ἦτο ὅχι νὰ πανηγυρισθῇ ἡ μνήμη τοῦ Ἀμυῶ, ἀλλὰ νὰ εὕρῃ εὐκαιρίαν αὐτὸς ὁ Δυκάς νὰ παρουσιασθῇ πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς του, ν' ἀγορεύσῃ πρὸς αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς σαγηνεύσῃ. Ὁ Ἀμυῶ; Ὁ ἀγαθὸς Ἀμυῶ! Αὐτὸς ἦτο μόνον πρόφασις ἀπλουστάτη. Πολὺ ὀλίγον ἐνδιέφερετο περὶ τοῦ Ἀμυῶ ὁ Αἰμίλιος Δυκάς. Ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ἐλυπεῖτο διότι δὲν ἦτο στρατηγὸς τῆς Δημοκρατίας! Ἀλλὰ τί νὰ γείνῃ! ἐκ τῶν ἐνόντων.

Τὴν ἑορτὴν λοιπὸν τοῦ Ἀμυῶ, τοῦ μεταφραστοῦ τοῦ Ἡλιοδώρου καὶ τοῦ Πλουτάρχου ἐπανηγύριζε τὸ Μελέν κατὰ τὴν λαμπρὰν καὶ εὐήλιον ἐκείνην ἡμέραν.

Ἐμπροσθεν τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Ἀμυῶ ἐξέδρα κεκοσμημένη διὰ τριχρῶν σημαϊῶν, ἐφ' ἧς εὕρισκοντο καθίσματα καὶ ἐν πρώτῃ γραμμῇ ἔδραι ἐπεστρωμέναι δι' ὀλοσηρικοῦ μὲ ἐρεισίνωτον ἐξ ἀνακάρδου, ἀνέμενε τὰς ἀρχὰς τῆς πόλεως, αἵτινες κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εὕρισκοντο ἐκεῖ πλησίον, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δημάρχου καὶ προεγευμάτιζον. Εἶχον τοποθετηθῇ πλησιέστατα ἐν εἵδει πλατείας θεάτρου θρανία ἐπεστρωμένα ἐπίσης δι' ὀλοσηρικοῦ, ἔνθα ἐν τῷ μέσῳ πυρμοῦ θερινῶν ἐσθῆτων, κομφῶν πέλων καὶ καλλωπισμῶν ἀνοικτοῦ χρώματος παρεκάθησαν αἱ κυρίαι, αἱ ἐπισημότεραι τῆς πόλεως. Καὶ ἄλλαι κυρίαι ἐμελλον ν' ἀνέλθωσιν ἐπὶ τῆς ἐξέδρας μετὰ τὴν ἀφίξιν τῆς πομπῆς.

— Ἡ κυρία Ἐρβλαί, ἀναμφιβόλως, ἔλεγεν ἡ σύζυγος ἐνὸς δικολάβου πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ πρώην δημάρχου.

Αὕτη δὲ γελῶσα ἀπάντησεν:

— Ἡ κυρία Ἐρβλαί κατ' ἀνάγκην. Πάντοτε εὕρισκεται εἰς τὸ ἐπιτελεῖον ἡ κυρία Ἐρβλαί.

Μετὰ ψιθυρισμοῦ δὲ καταπνιγομένου ὑπὸ τοῦ μεγάλου ψιθύρου τοῦ πλήθους ἀναμένοντος μετὰ περιεργείας, ἀνυπομονούντος, συνωθουμένου, συνταρασσομένου, μιὰ τῶν κυριῶν αὐτῶν προσέθηκε:

— Γνωρίζετε τί λέγουν;

— Τί;

— Αἶ, ὁ Σαρβέ, ὁ γερουσιαστής μας ἀντικατεστάθη, φιλιτάτη μου!

— Ἀ, ναί! ὁ κ. Δυκάς... Εἶνε προτιμότερος ὁ κ. Δυκάς! Καὶ ἀφοῦ ἀντικατέστησεν αὐτὸν εἰς τὴν Βουλὴν, ἦτο ἐπόμενον!...

— Διὰ τοῦτο τῆς ἔβγαλαν ἓνα ὄνομα τῆς κυρίας Ἐρβλαί... Τῆς τὸ ἔβγαλε ὁ κ. Ρεβίλ, εἰςέυρετε, ὅπου ἀνεχώρησε πάλιν εἰς Παρίσιους.

Τὴν ἀπεκάλεσε *Ἀντικατάστασιν τοῦ Σαρβέ!*... Ἡ Ἀντικατάστασις τοῦ Σαρβέ... Ἐννοεῖτε;

Αἱ κυρίαι ἐξηκολούθουν νὰ γελῶσιν.

Περίξ τῆς ἐξέδρας ἤστραπτον παρὰ τὰ κράνη τῶν ἐλαφρῶν ἱππέων αἱ ἐπίχρσοι περικεφαλαῖαι τῶν πυροσβεστῶν μὲ τὰ πορφυρὰ λοφία των, ὑπεράνω δὲ τῶν κεφαλῶν διεκρίνοντο τὰ ἐξ ἐρυθροῦ ὀλοσηρικοῦ λάβαρα φέροντα χρυσοῖς γράμμασιν τὸ ὄνομα τῶν μουσικῶν θιάσων οἶον *Ἡ Αὔρα τοῦ Σαλλῦ, Ὁ Χορικός θιάσος τοῦ Βαρβιζῶν*, τὰ δὲ ἀπονεμνηθέντα εἰς τοὺς θιάσους αὐτοὺς χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ τιμητικὰ μετάλλια ἤστραπτον ἐξαρτώμενα ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ κοντοῦ.

Ἀντικρὺ τοῦ δημαρχείου, οὔτινος παρετήρει τοὺς δύο ὀξεῖς πυργίσκους, τὴν ἐκ σχιστολίθου στέγην καὶ τοὺς ἐκ πλίνθων τοίχους, νεαρόν ζευγος, εὐδαιμον καὶ μειδιῶν ἵστατο θεώμενον περιέργως ἀπὸ τοῦ παραθύρου τοῦ κειμένου εἰς τὴν γωνίαν τῆς ὁδοῦ. Ἦσαν ἡ Γιλβέρτη καὶ ὁ Ροβέρτος, ὁ κόμης καὶ ἡ κόμησσα δὲ Μομβρέν, μεταξύ δὲ αὐτῶν ὡς νὰ ἦτο τέκνον ἀμφοτέρων, ἵστατο ἡ Κυπριανὴ κρατοῦσα ἐκ τῆς χειρὸς τὴν Γιλβέρτην καὶ βλέπουσα ἐπίσης μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως τὸν ἐν τῇ πλατεῖᾳ τοῦ Δημαρχείου κυκεῶνα, ὅπου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὑποκώφου ψιθύρου τοῦ πλήθους ἐσπινθηροβόλουν τὰ ὅπλα καὶ τὰ κράνη.

Ἡ ἰσχνὴ μορφή τοῦ ταγματάρχου Βερδιέ ἐνεφανίζετο εἰς τὸ βάθος ἐντὸς τοῦ πλακίστου τοῦ παραθύρου. Εἶχεν ἔλθει ἐκ Παρισίων χάριν τῆς ἑορτῆς, περίεργος ν' ἀκούσῃ τὸν Δυκᾶν αὐτόν, ὃν ἡ τύχη, χάριτι θεῆς, ὑπέδειξεν ὡς ἀντικαταστάτην του· ὁ δὲ Ροβέρτος νῦν χαριστεῖτο παρέχων τὴν διασκέδασιν τῆς ἡμέρας ἐκείνης εἰς τὴν Κυπριανήν, πρὶν ἢ ἀπέλθωσιν εἰς Τρουβίλλην, ἔνθα ἡ μικρὰ θὰ ἐπανέβλεπε τοὺς Ρυῶ καὶ ἐνθα ὁ Ροβέρτος καὶ ἡ Γιλβέρτη θ' ἀνεύρισκον παρὰ τὴν προκυμαίαν τὸ προσφιλὲς μέρος, ὅπου διὰ πρῶτην φορὰν εἶχον συνομιλήσει!

Ὁ μαρκήσιος δὲ Μομβρέν δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπωφεληθῇ καὶ αὐτὸς τῆς περιστάσεως ὅπως λάβῃ θέσιν εἰς τὸ παράθυρον ἐκεῖνο τῆς ὁδοῦ Μπωβαί, εὐμενῶς παραχωρηθὲν αὐτοῖς παρὰ τινος φίλου χάριν τῆς ἑορτῆς. Ἀπέμεινεν εἰς τὸ μέγαρόν του, ἔνθα ἀνέμενε τὸν Βερδιέ καί, ὡς ἔλεγε, «τὰ τέκνα του» διὰ τὸ γεῦμα.

Ὁ ἥλιος ἤστραπτεν ἐφ' ὅλου ἐκείνου τοῦ πλήθους. Οἱ περίεργοι ἤρχιζον ν' ἀνυπομονῶσι ἐργάται τινὲς ἡρώτων μεγαλοφώνως ἂν τὸ ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ πρόγευμα ἐμελλε νὰ τελειώσῃ γρήγορα.

— Ἀς μᾶς στείλῃ κ' ἐμᾶς τοῦλάχιστον ὀλίγον Καμπανίτην ὁ βουλευτὴς μας!

Αἰφνης ἄκρα σιγὴ ἐπεκράτησεν· ἠκούσθη ἐν ᾧ... καὶ κραυγαὶ «νά, νά, ἔρχονται!» Ἐπευφημία ἀντήχησαν ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς πομπῆς.

πῆς κατερχομένης ἀπὸ τῆς κλίμακος τοῦ Δημαρχείου καὶ ἀνερχομένης βραδέως ἐπὶ τῆς ἐξέδρας μετὰ τῆς ἰδιαζούσης ἐκείνης μεγαλοπρεπείας ἣν παρέχει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰς τὰ μελανὰ ἱμάτια καὶ τοὺς λευκοὺς λαιμοδέτας. Ἐδείκνυον τὰς ἀρχάς, τὸν νομάρχην ἐν στολῇ, τὸν στρατηγὸν διοικητὴν τῆς μεραρχίας ἐν μεγάλῃ στολῇ, τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, τὸν Δήμαρχον καὶ τοὺς βουλευτὰς τοῦ διαμερίσματος, μὲ τὰ ἐμβλήματα τῶν παρασῆμων τῶν εἰς τὴν κομβιοδόχην καὶ μὲ τὴν τρίχρουν ζώνην διαγωνίως ἐπὶ τοῦ στήθους. Ὁ Δυκάς εὐπρεπῆς, κομψός, νεάζων εἶχεν ἐπιτηδείως θέσει τὴν ταινίαν ὑπὸ τὸν ὑπενδύτην ὥστε νὰ φαίνεται μόνον ἡ ἐρυθρὰ σειρά, ἡ δὲ Βερδιὲ ἔλεγε πρὸς τὴν Γιλβέρτην.

— Κάμνει νὰ πιστεύουν ὅτι ἔχει τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς!

Παρετῆρουν πολὺ τὸν Μεδεϊκὸν Σαρβέ, ὅστις ἔβαινε μὲ ἐπηρεμένην τὴν φαλακρὰν κεφαλὴν, ἀλλ' ὅστις ἐφάνετο κεκμηκὼς καὶ γηράσας πλέον. Ἐπεδείκνυν ὡς γιγαντώδεις τι παρασῆμον τὸ μεταλλίον τὸ ἐνδεικτικὸν τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ ὡς γερουσιαστοῦ καὶ ὅτε ἐκάθισεν εἰς μίαν τῶν τιμητικῶν θέσεων, ἡ ἔδρα ἔτριξεν ὑπὸ τὸ νομοθετικὸν του βάρους. Ἀπεναντίας ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἐφάνετο ἀκτινοβόλος, εὐειδής, ὑπερήφανος, ζωηρά, ἀνανεωθεῖσα.

— Φαίνεται ὡς νὰ εἶνε εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ἔλεγεν ἡ Γιλβέρτη. Κυττάξατέ την.

Ἐν τῷ ὁμίλῳ τῷ ἀποτελουμένῳ ὑπὸ τῆς συζύγου τοῦ στρατηγοῦ, τῆς συζύγου τοῦ νομάρχου καὶ τῆς τοῦ δημάρχου ἡ κυρία Ἐρβλαὶ μὲ τὸ λεπτοφυὲς σῶμά της, μὲ τὰ γοργὰ κινήματά της ἐφάνετο νεαρὰ χήρα κεκτημένη πᾶσαν τὴν ἰδιαιτέραν τῆς Παρισινῆς χάριν. Ἐφερε κομψὴν περιβολὴν χρώματος χαλκοῦ ὑπερύψου καὶ πῖλον ῥοδινὸν χρώματος ἐξαισιῶς ἀρμόζοντος εἰς τὸ πρόσωπόν της.

Ἐκάθισε μετὰ μεγάλου θροῦ ὀπισθεν τῶν ἀρχῶν, παρατηρουμένη παρὰ πολλῶν διὰ τῶν διόπτρων, παρατηροῦσα δὲ καὶ αὐτὴ διὰ τῶν ἰδίων της μετὰ μειδιάματος πρὸς τὸ μέρος ἔνθα ἴστατο ὁ κ. δὲ Μομβρέν. Ὑπῆρχε μεταξὺ ὅλου ἐκείνου τοῦ πλήθους μία γωνία εὐδαιμονίας καὶ ἀγάπης καὶ εἰς αὐτὴν τὴν εὐτυχίαν εἶχε συντελέσει οὐκ ὀλίγον καὶ αὐτὴ!

Τὰ ὀρειχάλκινα ὄργανα τῶν θιάσων ἐκρότουσαν κατὰ τὴν διάβασιν τῆς πομπῆς, ὅτε δὲ ἡ θύελλα τῶν ἤχων ἐκόπασεν, ὁ δήμαρχος μετὰ φωνῆς λίαν συγκεκινημένης — διότι ἀνέμενε παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ ὑπουργοῦ ἐπίσημόν τινα ἀμοιβήν, — ἠύχαστο τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν ἀρχῶν, αἵτινες εὐηρεστήθησαν νὰ τιμῇσιν διὰ τῆς παρουσίας των τὴν θεοπισθεῖσαν ἤδη ἑορτὴν πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰακώβου Ἀμυῶ, τοῦ μεγάλου γό-

νου τοῦ Μελέν, ἂν οὐχὶ τῆς Γαλλίας. Ἐπειτα ἔστρεψε τὰ εὐχαριστήριά του πρὸς τὸν νέον βουλευτὴν τῆς ἐπαρχίας κ. Δυκάν, οὐτινος ἤδη ἡ ἐμβριθὴς φωνὴ εἶχεν ἠχῆσαι εἰς τὸ Κοινοβούλιον καὶ ὅστις ἐδείκνυτο — εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο γέλως τινες ἀντήχησαν τῇδε κακεῖσε πρὸ τῆς ἐξέδρας — ὁ ἄξιος, ὁ κατὰ πάντα ἄξιος διάδοχος τοῦ κ. Σαρβέ.

Οἱ ἀκροαταὶ ἐχειροκρότησαν, καθὼς ἐχαίρεται καὶ ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἔσειε ταχέως τὸ ῥιπίδιόν της ἀερίζομένη.

Εἰς τῶν συναδέλφων τοῦ Δυκᾶ ἔλαβε τὸν λόγον καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του διότι ὁ κ. ὑπουργὸς δὲν παρευρέθη αὐτοπροσώπως. Ὁ Γκενὼ δὲ καθήμενος ἐπὶ τῆς ἐξέδρας πλησίον τοῦ Καπποᾶ ἐπεδοκίμασε τὴν παρατήρησιν.

— Ἐχει δίκαιον ὁ Καριτέλ. Οἱ ὑπουργοὶ πρέπει πάντοτε νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς δημοσίας τελετάς. Ὁ ὀφθαλμοκράτης τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου τοῦ ὑπουργοῦ δὲν ἀρκεῖ! Ἀφοῦ ὁ ὑπουργὸς ἦτο τὴν Κυριακὴν εἰς Μπωβαί, ἔπρεπε νὰ εἶναι σήμερον εἰς Μελέν. Εἶνε προσβλητικὴ διὰ τὸ Μελέν ἡ ἀπουσία του.

— Αὐτὰ δὲν θὰ γίνωνται πλέον, ἀπήντησεν ἰσχυρογνώμωνος ὁ Καπποᾶ, ὅταν θὰ ἔχωμεν τὴν κατὰ νομοὺς ἐκλογὴν.

Ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ὑπουργοῦ λαβὼν τὸν λόγον ἐδήλωσεν ὅτι ὁ ὑπουργὸς ἐμποδισθεὶς ἕνεκα τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς δὲν ἠδυνήθη πρὸς μεγάλην του θλίψιν ὡς ἀποδεχθῇ τὴν πρόσκλησιν τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς τοῦ Μελέν. Ἀλλ' ὁ κ. ὑπουργὸς μετ' ἐνδιαφέροντος ἔσπευσε νὰ ἐπιφορτίσῃ αὐτὸν ὅπως συγχαρῇ τὴν πόλιν ἣτις μετὰ τὴς ἐπιστημώτου ἐτίμα τὴν μνήμην τῶν μεγάλων αὐτῆς ἀνδρῶν!

Καὶ δι' ἀγορεύσεως προετοιμασμένης ὁ γραμματεὺς τοῦ ὑπουργοῦ ἔκαμεν ἐν τάχει πρὸς τὸ πλῆθος μικρὸν μάθημα ἱστορίας, ἀρχίσας ἀπὸ τῶν παλαιτάτων χρόνων καὶ ἀναμίζας τὰ πάντα... Ὡμίλησε περὶ τῶν Καρλοβιγγίων, τῶν Καπέτων, τοῦ Ἀβελάρδου, τῆς Ἰωάννας τῆς Νκαύαρρας, τοῦ Ἐρρίκου Δ'... .

Τὸ πλῆθος μακρόθεν ἤρχισε νὰ βοᾷ...

Ὁ ῥήτωρ παρέλειψε πολλὰς σελίδας τοῖς ἀγορευσεῶς του, ἐκάθισεν ἀποπερατώσας αὐτὴν χειροκροτούμενος καὶ τέλος ἠγέρθη ὁ Δυκάς, ὁ δημιουργὸς τῆς ἑορτῆς, ὁ βουλευτὴς Δυκάς... «ὁ ἀγαπητός μας βουλευτής.»

Ὅτε ἐνεφανίσθη εἰς τὰ ἐμπροσθεν τῆς ἐξέδρας μὲ τὴν κομψὴν αὐτοῦ σοβαρότητα, ἀποδίδων εἰς τὴν νεότητά του, ὡς νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθῇ δι' αὐτὴν, τὴν βλοσυρὰν ὀπωσοῦν ἀκαμψίαν γηραιοῦ πολιτικοῦ ἀνδρός, κλίνων ἐλαφρῶς τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν ἀριστερὸν ὧμον ὡς νὰ ἦτο κεκμηκυῖα ἐκ τοῦ βάρους τῶν κοινῶν ὑποθέσεων, ὁ μὲθυστος κραυγὴ ἠκούσθη ἐπιδοκιμάζουσα τὸ

ἦθος τοῦ βουλευτοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ Γκενώ, ὁ δυσκόλως εὐχαριστούμενος κτηνίατρος εὗρισκεν ὅτι ὁ Δυκάς μὲ τὴν ἑξάνθη καὶ ἐπιμελῶς ἐκτενισμένην κόμην του καὶ μὲ τὰ ἐστιλβωμένα κομψά του ὑποδήματα ὡμοίαζε κἄπως πρὸς τὸν Σακίν — Ζούστ. Αἱ γυναῖκες διὰ τῶν διόπτρων των μετ' εὐαρεσκείας ἐξήταζον ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὸν «ἀγαπητὸν βουλευτὴν», ὑπῆρχον δὲ καὶ μητέρες τινὲς καθήμεναι πρὸ τῆς ἐξέδρας, ὧν αἱ καρδίαι ἐπαλλοῦν ὑπὲρ τῶν θυγατέρων των κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν...

Εἰσέτι ἀξιόρατος ὑπὸ τὸν ῥοδινὸν πῖλόν της ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἤστραπτεν ἐξ ὑπερηφανείας.

Ἦτο ἔργον της, ἰδικόν της ἔργον, δημιούργημα της ὁ νέος ἐκεῖνος πολιτικὸς ἀνὴρ ὁ ἐμφανιζόμενος ἐν ὅλῃ του τῇ δόξῃ, πρὸ τοῦ συνηθρισμένου λαοῦ. Παρετῆρει τὸν Σαρβὲ ἄνωθεν τοῦ ῥιπιδίου της καὶ συγκρίνουσα τὸν εὐσαρκον καὶ πληθωρικὸν γερουσιαστὴν πρὸς τὸν νέον καὶ εὐκίνητον Πίττ εὗρισκεν ἐν συνειδήσει ὅτι ἡ ἐπαρχία δὲν ἐζημιώθη ἐν τῇ ἀλλαγῇ...

Ὁ Μεδερίκος ἀσθμαίνων ὑπὸ τὸν φλογερὸν ἥλιον ἐκράτει ὑψηλὰ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς του διὰ τοῦ βραχιόνος του τὸν πῖλον ὅπως προφυλάττει ἐν εἰδεί ἀλεξιηλίου τὸ γυμνὸν κρανίον του. Ἡ ἀξιοπρέπειά του τὸν ἠνάγκαζε νὰ μένη ἀσκεπής, ἡ δὲ φρόνησίς του τὸν ἐκάμνε νὰ φοβῆται μὴ πάθῃ ἐξ ἡλιασμοῦ.

— Φορέσατε τὸν πῖλόν σας, φίλτατε Γερουσιαστὰ, εἶπεν αὐτῷ ὁ νομάρχης.

Ὁ Σαρβὲ ἐμευδίασε καὶ ἠσθάνθη διπλῆν εὐχαρίστησιν φορῶν τὸν πῖλόν του. Ἀπέφυγε τὸν ἥλιον καὶ ἐνταυτῷ δὲν ἴστατο ἀσκεπής πρὸ τοῦ Δυκά «τοῦ παιδαρίου ἐκείνου τοῦ κοινοβουλίου.»

Ἄλλως τε ὁ Δυκάς ἠπεῖλει νὰ ὁμιλήσῃ ἐπὶ πολλὴν ὥραν. Ἦρχετο ἐφωδιασμένος διὰ παραπομπῶν, προητοιμασμένος ἐπὶ τοῦ Ἀμυῶ, οὗτινος εἶχε μελετήσῃ τὴν βιογραφίαν ἐν τοῖς λεξικοῖς καὶ ἀναδιφῆσαι ἐν τάχει τὰ ἔργα ἡ ῥητορικὴ του δὲ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ καταπληκτικοῦ θράσους ὅπερ παρέχει ἡ γνώσις τῶν κοινοτοπιῶν καὶ ἡ γυδαίότης τῆς εὐγλωττίας, ἦτο κατακλυσμός παραβολῶν καὶ μελιτωδῶν ἐκφράσεων περὶ τῆς γλώσσης «τοῦ γηραιοῦ ἐκείνου, ἀλλὰ πάντοτε νεάζοντος ἸΕ' αἰῶνος», ὑπανιγμῶν περὶ τοῦ Δάφνιδος καὶ Χλόης «τοῦ εἰδυλίου ἐκείνου, ὅπερ καὶ οἱ σοβαρώτεροι τῶν ἀνθρώπων δὲν ἀπαξιῶσι ν' ἀναγινώσκωσι εἰς τὰ διαλείμματα τῶν περὶ πολιτικῆς οἰκονομίας μελετῶν των.» Ἡ ὑποβολιμαία αὕτη φιλολογικὴ ἀγόρευσις, ἣν ἐχειροκρότουν ἀπὸ τῆς ἐξέδρας ὁ γυμνασιάρχης καὶ οἱ καθηγηταί, ἤρχιζε νὰ φαίνεται κουραστικὴ ὅπως οὖν καὶ πολὺ λεπτομερὴς εἰς τὸ ἀκροατήριον, ὅτε αἴφνης ὁ Δυκάς, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τοῦ Λυκούργου καὶ ἀναφέρον τὴν σελίδα τοῦ Ἀμυῶ τὴν ἀναγομένην

εἰς τὴν δίκαιαν τῶν Λακεδαιμονίων, εὗρεν ἐπιτηδείως τὸ μέσον νὰ παρεισργάγῃ καὶ τὴν σύγχρονον πολιτικὴν εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ Ἀμυῶ ἀφίνων δὲ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ὕφος καὶ ἀναλαμβάνων τὸν τόνον τῆς τολμηρᾶς πολιτικῆς δημηγορίας ὁ νέος Πίττ ἐξήγειρεν αἴφνης θύελλαν ἐνθουσιασμοῦ. Στρεφόμενος πρὸς τὸν ἀγαθὸν Ἀμυῶ, ὅστις ἐν τῇ χαλκίῃ του περιβολῇ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ λιθίνου βήθρου τοῦ ἀπὸ τοῦ 1860 καὶ ἀποτείνων πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον εἰς δευτερον ἐνικὸν πρόσωπον μετὰ θαυμαστῆς ἀναμίξεως σεβασμοῦ καὶ οἰκειότητος.

— Ὑπῆρξες ἔξοχος, Ἀμυῶ, ἔκραξεν, συγγραφεὺς ἀπαράμιλλος, διδάσκαλος περὶ τὴν τέχνην τοῦ λέγειν, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ τέχνη αὕτη ἐνηπιάζεν· εἶχες τὸ ὕφος πλήρες θελγῆτρων καὶ τὸ πνεῦμα ὑπέροχον· ἀλλ' ὦ ταλαίπωρε καὶ μεγάλε Ἀμυῶ (καὶ ὁ Δυκάς ἔσειε τὴν κεφαλὴν ὡς νὰ ἠσθάνετο οἶκτον πρὸς τὸν σεπτὸν πρόγονον) δὲν ἔσχεες ὅπως ἡμεῖς τὴν χαρὰν τοῦ νὰ ζῆς καὶ νὰ σκέπτησαι εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ Δημοκρατία θὰ ἐδίδε νέαν ὄθησιν εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν σου καὶ ἤθελε σὲ καταστήσῃ ἐντὸς νομοθετικοῦ τινος περιβάλλου ἀντιπρόσωπον τῆς ἐκλογικῆς θελήσεως... Πόσας ἀγορεύσεις ἀπώλεσεν ἐν ἀγνοίᾳ του τὸ βῆμα τῆς γαλλικῆς βουλῆς, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπῆρχε τότε ἀκόμη!.. Ὁχι, καὶ ἰδοὺ διατί σὲ οἰκτεῖρω, ἐνθ' ἐνταυτῷ σὲ τιμῶ (καὶ ὁ Δυκάς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν παρετῆρει σχεδὸν συγκεκινημένος τὸ ὁμοίωμα τοῦ Ἀμυῶ, πρὸς ὃ ἤγειρε τὰς χεῖρας ὡς νὰ ἤθελε νὰ στενάζῃ) δὲν ὑπῆρξες δὲν ἡδυνήθης νὰ γείνης, δὲν ἡδύνασο νὰ εἴσαι δημοκρατικὸς!.. Καὶ ὅμως ὑπῆρχον κατὰ τὸν αἰῶνά σου ἂν οὐχὶ κοινοβουλευτικοὶ καὶ ἀληθῶς πολιτικοὶ ἄνδρες, πνεύματά τινα σχεδὸν δημοκρατικά... Ἀναλογίσθητι τὸν Δά Βοετί!.. (Ὁ Μεδερίκος Σαρβὲ ὅπως κατανικήσῃ τὸν ὕπνον, ἤνοιγεν ὑπερμέτρως τοὺς ὀφθαλμούς του). Ὑπῆρχον οἱ ἐμμανεῖς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας... Ἐνθυμήθητι τὸν Δ' Ὁδινιέ! (Ὁ Μεδερίκος Σαρβὲ ἄφησε τὰ βλέφαρά του νὰ καταπέσωσι πάλιν). Σὺ δὲν ὑπῆρξες δημοκρατικὸς, ἀλλ' ἐπράξες κἄτι τι κάλλιον παρὰ ἂν ἦσο... (Ὁ Γκενώ ἠρώτησεν ὑψηλοφῶνως: Πῶς τοῦτο;). Σὺ παρεσκεύασες τὸ μέλλον διὰ τὰ δημοκρατικὰ πνεύματα... Σὺ κατέστησες δημοτικὸν τὸν Πλούταρχον!.. (χειροκροτήματα.)

«Ὁ Πλούταρχος, κύριοι...»

Καὶ ὁ Δυκάς τότε ἀπεικόνισε τοὺς μεγάλους ἀνδρας, οὓς ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης ἐκκληροδότησεν εἰς τὸν νεώτερον κόσμον, τοὺς Λακεδαιμονίους ἐκείνους τοῦ Λυκούργου, αὐστηροὺς ἐν τῷ βίῳ, καρτερικοὺς ἐν τοῖς ἔργοις, ἀκαταπονήτους ἐν ταῖς θυσίαις, τείνοντας διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὰς χεῖρας πρὸς τοὺς μεγάλους κοινοβουλευτικούς ἄνδρας, οἵτινες ὡς ὁ Πίττ, ὁ Γουλιέλμος Πίττ,

ὁ μέγας Πίττ, ἐδόξασαν τὸ θῆμα καὶ πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν» τοῦ 89, οἵτινες ἔσωσαν τὴν πατρίδα !

Τότε ἡ ἐκδήλωσις τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ὑπῆρξε πλήρης. Ἐκράνυαζον «εὐγε» πρὸ τῆς ἐξέδρας ἐπευφύνουν τὸν Δυκᾶν μακρόθεν, ἀπὸ τοῦ πλήθους καὶ ὁ ταγματάρχης Βερδιέ ἔλεγε πρὸς τὴν ἀνεψιάν του πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ παράθυρον :

— Νὰ τί κάμνουν αὐτοὶ οἱ πονηροὶ ! . . Πωλοῦν χονδρὰ λόγια ! . . Ἡμεῖς δὲν ἔχομεν νὰ κάμωμεν ἄλλο παρὰ νὰ σιωπήσωμεν !

— Καί, ἀπήντησεν ὁ Ῥοβέρτος, νὰ εἴμεθα σεβαστοί, τὸ ὅποιον ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὰς ἐπευφημίας.

Αἱ χεῖρες ἐτείνοντο πρὸς τὴν ἐξέδραν, πρὸς τὸν Δυκᾶν, ἡ δὲ κυρία Ἐρβλαὶ ἔθραυσε τὸ ριπίδιόν της ἐκ τῶν ὑπερβολικῶν χειροκροτημάτων. Ὁ Νομάρχης, ὅστις πρὸ ὀλίγου ἀνελογίζετο τὸ ἐντευκτήριον τῶν χορευτριῶν, ἐνῶ ὁ Αἰμίλιος ἐλάλει περὶ τῆς Σπάρτης, συνεχίζετο τὸν «ἀγαπητὸν βουλευτὴν», ὁ δὲ στρατηγὸς εὗρισκε τὴν ἀγόρευσιν ἐξάισιον . . «ὥν ἔλειπεν ἰδίως ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς τὸ εἶπω, φίλτατε βουλευτά, ἐκεῖνος ὁ διάβολος ὁ Ἀγγλος. — Ποῖος Ἀγγλος; — Ὁ Πίττ καλέ ! . . Δι' αὐτὸν σᾶς κάμνω τὴν παρατήρησιν ! . . »

Ἄλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Δυκᾶ συνήντησαν τὸ σπινθηροβόλον καὶ πλήρες εὐχαριστήσεως βλέμμα τῆς Ἐρρικέττας Ἐρβλαί. . . Αὐτὴ δὲν τὸν ἐπέπληττεν οὔτε διὰ τὸν Πίττ οὔτε διὰ τὸν Δυκοῦργον. Αὐτὴ ἦτο καταγορητευμένη !

Ὁ Δυκᾶς ἐμειδίασεν ὡς νὰ ἔλεγε :

— Ναί, μάλιστα, ἰδοὺ πῶς ἀγορεύω ἐγώ !

Ἦδη ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ὑπουργοῦ ἠγέρθη καὶ σιγῆς γενομένης, ἀνέγνω δύο διατάγματα τοῦ κ. ὑπουργοῦ, δι' ὧν ἀπενέμετο εἰς τὸν κ. δῆμαρχον τοῦ Μελέν. . .

Καὶ ἡ μορφή τοῦ δημάρχου ἤστραψεν ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τῶν λέξεων : ὁ σταυρὸς τοῦ Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς· ἄλλ' ἔπειτα ἐσικίασθη, ἔχαινε ὅτε ὁ ἀντιπρόσωπος προσέθηκεν :

— . . . Ὁ βαθμὸς τοῦ ἀξιωματικοῦ τῆς Ἀκαδημίας !

Καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος ἐνεχειρίζε ταὐτοχρόνως πρὸς τὸν δῆμαρχον, ὅστις ἠὲ χαρίζεται δυσθυμῶς μικρὰν θήκην καὶ ἔγγραφον τετυλιγμένον, ὅπερ ἦτο τὸ δίπλωμα. Ἄλλ' ὁ ἡδὴ πελιδνὸς δῆμαρχος κατέστη πράσινος σχεδόν, ὅτε ὁ ἀντιπρόσωπος ἐξηκολούθησεν :

— Ἡ αὐτὴ τιμὴ ἀπονέμεται πρὸς τὸν κ. Σαβάρ (Λουδοβίκον Ἐρρίκον) ὅστις δικαίως σεμνύνεται ὡν ἰδιοκτητῆς τῆς οἰκίας, ἐνθα ὁ Ἀμυὼ ἐγεννήθη.

Τότε παραφερόμενος ὑπὸ ἐκκρήξεως ἐνθουσιασμοῦ, ἥτις ἐνέπνεεν εἰς τὸν δῆμαρχον τὴν ὄρεξιν νὰ ρίψῃ κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς

ἀρχῆς τὴν θήκην τὴν περιέχουσαν τὴν ἰόχρουν ταινίαν, ὁ ἰδιοκτητῆς τῆς οἰκίας ἠγέρθη καὶ ἀβροφρόνως ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν πλησίον του εὐρισκομένην κυρίαν Ἐρβλαὶ τὴν παρεκάλεσε νὰ τοῦ κάμῃ τὴν τιμὴν νὰ παραμύσῃ ἡ ἰδία εἰς τὴν κομβιόδοχον του τὸ ἀργυροῦν ἐμβλημα.

Καὶ ἐνῶ ἡ πομπὴ ἤρχιζε πάλιν νὰ διέρχεται παρὰ τὸν ἀνδριάντα τοῦ Ἀμυῶ, ἡ Μεγάλη Ἐκλεκτορίσσα πλησιάζουσα πρὸς τὸν νεωστὶ παρασημοφορηθέντα ἔλαβε μίαν καρφίδα καὶ διὰ τῆς χειροκτιοφόρου μικρᾶς χειρὸς της προσήρμοσε τὴν ἰόχρουν ταινίαν ἐπὶ τοῦ ἱματίου τοῦ καλοκαγαθοῦ ἀνδρός, ἐρυθροῦ ὡς μήκωνος.

Οἱ μουσικοὶ θίασοι ἐχαιρέτιζον ἤδη μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῶν χαλκίων ὀργάνων των. Τὸ πλῆθος περιεφέρετο περὶ τὸ βᾶθρον τοῦ ἀγαθοῦ Ἀμυῶ καὶ οἱ ἐκλογεῖς διερχόμενοι κάτωθεν τῆς ἐξέδρας ἔκραζον :

— Εὐγε Δυκᾶ !

Ταπεινωθεῖς, στενοχωρηθεῖς ἐκ τοῦ καύσωνος, χαυνωθείς ὁ γερουσιαστῆς Μεδερίκος Σαρβὲ ἀπεκοιμήθη ὡς Ῥωμαιοὶ ἐπὶ τῆς ἐδρας του.

Ὁ Βερδιέ ἐβαρύνθη βλέπων.

Ἄφησε τὴν Γιλβέρτην καὶ τὸν σύζυγόν της νὰ μένωσιν εἰς τὸ παράθυρον ἀφοῦ τὸ θέαμα διεσκέδαζε τὴν Κυπριανήν. Θὰ ἐπανεύρισκε μετὰ μίαν ἢ δύο ὥρας τὰ τέκνα του εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μαρκησίου, ἐκεῖ δὲ ἐν οἰκογενειακῷ κύκλῳ, λησμονοῦντες τὸν κυκεῶνα ἐνθα οἱ ἄλλοι διεσκέδαζον θὰ συνωμίλουν γευματίζοντες καὶ ἡ πρῶτος γαλήνη τῆς ἐσπέρας θὰ ἀπεζημιῶν αὐτοὺς διὰ τὸν θόρυβον τῆς ἡμέρας.

Ἐν τούτῳ ὁ ταγματάρχης, αἰσθανόμενος βαρεῖαν ἐξ ὑπεραιμίας τὴν κεφαλὴν εἶχεν ἀνάγκην ἀέρος· ἤθελε νὰ περιπατήσῃ μόνος ἐπ' ὀλίγην ὥραν παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Σηκουάνα.

Κατῆλθε πρὸς τὸν ποταμὸν δι' ὁδῶν ἡττον βριθουσῶν πλήθους. Ἐνῶ διήρχετο διὰ τῆς ὁδοῦ Σαίντ-Ἀσπαὶ ἤκουσεν ὀπισθεν τοῦ δύο τινὰς συνομιλοῦντας.

— Δὲν τὸν χαιρετᾶς; ἔλεγεν ὁ εἰς. Καὶ ὁμῶς ἐψήφριζε ὑπὲρ αὐτοῦ !

Ὁ δὲ ἕτερος ἀπήντα.

— Αὐτόν; Δὲν χαιρετᾷ ἐγὼ τοὺς ξεπεσμένους !

Μόλις μετὰ μίαν στιγμὴν ὁ ταγματάρχης ἀνελογίσθη ὅτι οἱ λόγοι ἐκείνοι ἐνδεχόμενον ἦτο ν' ἀναφέρωνται πρὸς αὐτόν, τὸν πρῶτον ὑποψήφιον.

Ἐστρεψε τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' οὐδένα εἶδε πλέον. Ὑψωσε τοὺς ὤμους.

Μακρόθεν ἤρχετο ὑπόκωφος ἡ βοή τῆς μουσικῆς καὶ τῶν ἤχων τῆς *Μασσαλιώτιδος*, μετὰ τινος οἰονεῖ ψιθύρου ἀνθρωπίνου πελάγους. Πολὺ εἶχεν ἐρεθισθῇ ἀπὸ πρωίας ἐκ τῶν ἀνωφελῶν ἐκείνων καὶ θορυβωδῶν μεγαληγοριῶν. Ἐδιψα νῦν μόνωσιν.

Ὁ δροσερὸς ἀήρ τοῦ ποταμοῦ τὸν κατεπράχυ-

γεν. Τὸ ὕδωρ κατώπτριζεν ἤρεμον τὸν κυανοῦν καὶ ἀνέφελον οὐρανόν.

Ὁ Βερδιέ παρετήρει μὲ τὴν ἐνδόμυχον χαράν, ἣν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ἐν ἀναπαύσει ἐπισκοπῶν τὴν φύσιν, τὸν ποταμόν, τὰ φρίσσοντα δένδρα, τὴν χλόην καὶ πέραν τοὺς στρατιώτας, ὧν τὰ ἐρυθρὰ πανταλόνια ὠμοιάζον πρὸς μήκωνας, οἵτινες περιεπάτουν μακρὰν τῆς πανηγύρεως, βραδέως.

Ἰστατο ἐκεῖ μόνος, ῥεμβάζων.

Μία φωνή, ἣτις ἐπρόφερε τὸ ὄνομά του, τὸν ἔκαμε νὰ στραφῇ.

Εἶδε πλησίον τῆς ὁχθης, ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν μὲ τὸν πῖλον ἀνὰ χεῖρας ὑψηλὸν τινα νέον, πυρρόν, ἰσχνὸν καὶ ὠχρόν.

— Δὲν μὲ ἀναγνωρίζετε, ταγματάρχᾳ;

— Ὅχι.

Καὶ ὁ ταγματάρχης παρετήρησεν ὅτι ὁ νέος, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ πλησιάζῃ, ἐχώλαινε ἐνῶ ἐβαδίζεν.

— Εἶμαι ὁ Τιβολιέ, εἶπε τότε ὁ νέος. Δὲν ἐνθυμεῖσθε τὸν Τιβολιέ;

Καὶ προσεπάθει νὰ μειδιάσῃ.

Ὁ Βερδιέ ἐνεθυμήθη τότε ὅτι εἶδεν ἐντὸς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ζωγράφου ἐν Σαλλὺ καὶ κατόπιν ἐντὸς τοῦ *Kafersiou* τῆς Ἀστραπῆς ἐν Δαμμαρὶ τὸ ὑψηλὸν καὶ ἰσχνὸν ἐκεῖνο σῶμα ὄρθιον καὶ χειρονομῶν· ἔπειτα ἐνεθυμήθη ὅτι τὸ εἶδεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον, κατακεκλιμένον παρὰ τὸν νεαρόν στρατιώτην.

— Ναί, σὲ ἀναγνωρίζω, σὲ ἀναγνωρίζω κάλλιστα, εἶπεν ὁ ταγματάρχης. Πῶς πηγαίνει ἡ πληγὴ σου;

— Ἐξακολουθεῖ νὰ μ' ἐνοχλῇ εἶπεν ὁ Τιβολιέ, βλέπετε ὅτι χωλαίνω. Εἶναι πιθανὸν μάλιστα, ὡς μοῦ εἶπεν ὁ χειρουργός, νὰ χωλαίνω πολὺν καιρόν.

Καὶ προσεπάθησε νὰ γελάσῃ.

— Αὐτὸ θὰ μ' ἐμποδίσῃ νὰ νυμφευθῶ, προσέθηκεν. Ἀλλὰ καθὼς βλέπετε, ταγματάρχα, δὲν δυσχερεστοῦμαι καὶ πολὺ δι' ὅσα μοῦ συνέβησαν. Μοῦ ἔγειναν μάθημα.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Βερδιέ τὸν παρετήρει ὡπασθὺν ἐκπληκτος:

— Ὡ! ἐξηκολούθησεν, ἤμουν μωρόπιστος καὶ θὰ ἐπήγαινα εὐχαρίστως νὰ μοῦ τρυπήσουν τὸ τομάρι διὰ τὸ χατῆρι ἐνός. . . . διὰ τὸ χατῆρι ἄλλων τέλος πάντων. Μόνον καὶ μόνον διότι τοῦ λόγου σας ἐχρηματίσατε στρατιωτικὸς καὶ ἐφορέσατε ἐπωμίδας, ἤμουν ἱκανὸς ἐν ἀνάγκῃ νὰ σὰς κυπτήσω καὶ νὰ εἰπῶ: «Ἐνα σπαθὶ ὀλιγώτερον! καλὸ κι' αὐτό!» Ὅταν ὅμως εὐρέθηκα ἐκεῖ ἐπάνω πλάγι πλάγι μὲ τὸ μπαρμπατόνι ἐκεῖνο. . . . τὸν Μαρσιαλὸν, καλέ, ὅπου ἐκτύπησα. . . καὶ ὅταν τὸν ἤκουσα νὰ παραπονῇται, νὰ φωνάζῃ, νὰ κλαίῃ τὴν νύκτα: «Ἄ,

λοιπόν, εἶπα μὲ τὸν νοῦν μου, εἶσαι ἓνα θηρίον Τιβολιέ! . . καὶ ἂν ἀποθάνῃ αὐτὸς ὁ δυστυχής;» Καὶ μὲ αὐτὴν τὴν ιδέαν ἐνόμιζα πῶς ἤμουν φονιάς! . . καί, λόγον τιμῆς, σὰν ἐκείνους ὅπου διακάζουν. Καλὴ εἶναι καὶ ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ἀπόρων τάξεων, ἀλλ' ἂν πρόκειται ν' ἀρχίσωμεν νὰ σκοτώνωμεν τὰ παιδιὰ τοῦ φωνάζουν; «Μάνα!» . . . Εὐτυχῶς δὲν ἀπέθανεν ὁ Μαρσιαλὸς, κύριε ταγματάρχα. Ἐπῆγε νὰ καλλιτερεύσῃ μὲ ἄδειαν ἀναρρωτικὴν ἐκεῖ πέρα εἰς τὸ χωριό του. . . Τίποτε δὲν ἔπαθε, τίποτε. . . . Ἐνα πρῶτ' ὅμως εἰς τὸ νοσοκομεῖον, ἃ, νὰ πάρῃ ἡ ὀργή, ἐφοβήθηκα πολὺ. . . Ἦτον ἐτοιμοθάνατος αὐτός, ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ ἐπήγαινα καλλιτέρα καὶ εἴξευρα νὰ γράφω—αὐτὸς δὲν εἴξευρε—μὲ παρεκάλεσε νὰ γράψω ἐξ ὀνόματός του εἰς τοὺς γέρους του. . . Τὸ ἐννοεῖτε αὐτό; νὰ γράφω ἐγὼ! . . . Τοὺς ἔστειλεν ὅτι εἶχε τὸ καὶ μὲν τὸ παιδί καὶ τοὺς ἔλεγε νὰ τὸν συγχωρήσουν ἂν δὲν εἶχε περισσύτερα νὰ τοὺς στείλῃ, διότι ἦτον ἀσθενής καὶ ἐπρόκειτο ἴσως νὰ τὰ τινάξῃ. . . Ἄφινε χίλιας παραγγελίας εἰς τοὺς πτωχοὺς τοὺς γονεῖς του, καὶ τοὺς πτωχοὺς, πτωχοτέρους ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μου. . . Εἶχε τρία μικρὰ ἀδελφία. . . μία γιαγιά παλαβή. . . τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα ὅπου ἐδούλευαν ὅλη μέρα σκυλίσια εἰς τὸ χωράφι. . . ἡ μητέρα του μάλιστα ἔπασχεν ἀπὸ κήλην. . . Τὰ τελευταῖα χρήματα ποῦ ἤθελε νὰ τῆς στείλῃ ἦσαν διὰ νὰ ἀγοράσῃ ἓνα ἐπίδεσμον. Ἐνῶ ἔγραφα αὐτά, ἔτρεμε τὸ κονδύλι εἰς τὰ δάκτυλά μου καὶ ἔλεγα μέσα μου, εἰς τὸν ἑαυτόν μου! . . «Κλαίεις καὶ σὺ, καὶ δημηγορεῖς καὶ φωνάζεις! . . Καὶ πηγαίνει νὰ σκοτώσῃς πτωχὰ παιδιὰ, ὅπου ἀνήκουσιν καὶ αὐτὰ εἰς τὸν λαόν, νὰ πάρῃ ὁ διάβολος, εἰς τὸν λαόν, ὅστις παραδέρνει, ἰδρώνει, πάσχει ὡς ἂν ἐσὺ. . . περισσότερον ἀπὸ σέ!» Ἄ! αὐτὴ ἡ γειτονιά τοῦ Μαρσιαλὸς εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἔκαμε νὰ μοῦ περάσουν πολλὰς ιδέαις ἀπὸ τὸ κεφάλι! . . Διὰ νὰ μάθῃ κανεὶς, χρειάζεται νὰ ἰδῇ τὴν ἀληθινὴν δυστυχίαν! . . Καὶ τότε νὰ ἰδῇ τὸν στρατιώτην αὐτὸν ὅπου ἤθελα χθὲς νὰ τὸν φονεύσω, νὰ τὸν προσέχω, νὰ τὸν περιποιῶμαι, ὡς νὰ ἤμουν νοσοκόμος του καὶ ὅταν μοῦ ἔφηναν ἐφημερίδες ὅπου ἔγραφαν ὅτι ἐγὼ ἐφάνηκα ἥρως, ὅτι θὰ ἔχυνα τὸ αἷμά μου διὰ τοὺς ἀπόρους, τὰς ἐσχίζα μὲ θυμὸν καὶ ἔλεγα εἰς τὸν Μαρσιαλόν: «Μὴν ἀνησυχῆς, θὰ στείλω εἰς τὴν γρηῃ μητέρα σου ὅσα χρήματα τῆς χρειάζονται. Ἐγὼ μικρὰς οἰκονομίας. . . Ὁ Γκαρούς θὰ μ' ἔλεγε κεφαλαιοῦχον!»

Ὁ Βερδιέ λίαν συγκεκινημένος ἠχροῶτο τὸν πρῶτον ἐκεῖνον ταραξίαν χλευάζοντα τὰς παλαιὰς παραφορὰς του καὶ μαστίζοντα τὰς ἐξωγκωμένους ἐκ τοῦ μίσους προλήψεις του.

— Δός μου τὴν χεῖρά σου, φίλε μου, εἶπεν ὁ

στρατιωτικός, καὶ ἂν δύναμαι νὰ σοῦ φανῶ εἰς τίποτε χρήσιμος...

— Εὐχαριστῶ, εἶπεν ὁ Τιβολιέ, δὲν ἔχω ἀνάγκην κανενός. Ἐπλήρωσα διὰ τὸ κατόρθωμά μου. Πολὺ ἐπιεικὲς τὸ δικαστήριον. Ἐξ ἡμέρας φυλακὴ μου ἔβαλιν μοναχά! Τὰς ἑκαμὰ καὶ εἰς ὅλον τὸ διάστημα ἔλεγα μέσα μου: «Αἱ! καὶ ἂν ἤθελε φονεύσεις ἐκεῖνο τὸ καὶμένο τὸ παιδί, ὅπου τρώγει τώρα τὰ κάστανά του εἰς τὸ σπίτι του!...» «Α! ἐγιατρεύτηκα ἀπὸ ἐκείνας τὰς ἀνοησίας... Ἡμεῖς οἱ κουτοὶ ἤμεθα διὰ τοὺς πολιτικούς, ὅτι εἶνε τὸ σκυλὶ διὰ τοὺς κυνηγούς. Τοῦ φωνάζουν: «Ψάξε! Φέρε!» καὶ ἀφοῦ φέρῃ τὸ κυνήγι τοῦ λέγουν: «Πήγαίνε τώρα!»

— Ναί, μάλιστα, ἀπήντησεν ὁ ταγματάρχης, ὅλ' αὐτὰ εἶνε ἀληθῆ. Ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃς ὅτι ἡ θυσία εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἔχει τὴν ἀνταμοιβὴν της, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει προορισμὸς καλλίτερος παρὰ νὰ γίνηται τις χρήσιμος πρὸς τοὺς ἄλλους, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο διὰ τούτου νὰ ἀποδείξῃ μόνον καὶ μόνον ὅτι αὐτὸς εἶναι καλλίτερος ἀπὸ ἐκείνους.

Πέραν τῆς γεφύρας, μακρὰν, ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν μὲ τὴν ἀμαυράν των πρόσοφιν, ὠρθοῦτο ὁ ναὸς μὲ τὴν ἐκ σχιστολίθου στέγην του, διαγραφόμενος ἐπὶ τοῦ διαυγοῦς στερεώματος.

Αἰφνης εἰς τὴν ὄχθην ἐφ' ἧς ὁ ταγματάρχης καὶ ὁ Τιβολιέ συνωμίλουν ἐν ὄχημα ἤρχετο μετὰ καλπασμοῦ, διοικούμενον παρ' ἡνιόχου, ὅστις μακρόθεν ἔκραζεν:

— Ἐμπρός!...

Ὅπως τὸ ἀφήσωσι νὰ διέλθῃ ὁ ταγματάρχης καὶ ὁ ἐργάτης παρεμέρισαν ἔνθεν, καὶ ἔνθεν ἀποχωρίζόμενοι ὑπὸ τοῦ ὀχήματος.

Ὁ Βερδιέ ἀκουσίως παρετήρησεν ἐντὸς τοῦ ὀχήματος καὶ εἶδεν εὐσαρκὸν ἄνδρα, ἐρυθρόν τὴν ὄψιν, μὲ ὀφθαλμοὺς φλογισμένους, ἐξηπλωμένον ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων καὶ ἐξακοντίζοντα εἰς τὸν ἀέρα τὸν καπνὸν τοῦ ἐκλεκτοῦ σιγάρου του.

Ὁ ἀνὴρ αὐτὸς οὔτε κἂν συνωφρυνθῇ ἰδὼν τὸν Βερδιέ, ἀλλ' ὁ στρατιωτικὸς ἐφρικίασεν.

Ὅσας ἀπογοητεύσεις ἐδοκίμασεν, ὅσας πικρίας ἡσθάνθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑπόψης φιλότητός του, τὰς ἡσθάνθη πάλιν πιεζούσας τὸ στῆθος του.

Ἐπανεῖδε τὸν Γκαρούς θριαμβεύοντα, αὐθάδη, προγαστορα, ἐπιδεικνύοντα τὴν μεγαληγορίαν καὶ τὰ εὐρέα του στέρνα πρὸ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ταπεινῶν ἀνθρώπων. Ἦτο ἐπίτηδες πλασμένος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ὁ Γκαρούς αὐτός, ὁ κερδοσκόπος τῶν παραχωδῶν ἡμερῶν!

Ὅτε δὲ τὸ ὄχημα ἐξηφάνισθη ἐντὸς τοῦ κοριοῦ, πέραν ἐκεῖ πρὸς τὸ μέρος ἔνθα ἔκειτο ἡ ὀγκώδης ὡς Βαστίλλη ἑπαυλὶς τοῦ Γκαρούς, ὁ Τιβολιέ, ὅστις ἐπίσης τὸν ἀνεγνώρισεν, ὁ ἀτυχῆς

Τιβολιέ ὠχρότατος ἐπανῆλθε, χολαίνων πρὸς τὸν Βερδιέ, ἐξέτεινε τὴν ἰσχνὴν καὶ τρέμουσαν χεῖρά του πρὸς τὸν Γκαρούς· εἶτα ὡς νὰ ἤκουεν ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὁ σύμβουλος τοῦ μίσους τὴν κραυγὴν τοῦ ἐργάτου, τοῦ οἰονεῖ ἀνανήκοντος ἐκ δυσαρέστου ὀνείρου, ὁ Τιβολιέ, ὁ ἀντιπροσωπεύων τὸν λαὸν τὸν αἰωνίως ἀπατῶμενον, τὸν παρέχοντα μόνον σάρκα διὰ τὴν μάχην καὶ διὰ τὴν σφαγὴν, ἐξέφερε μίαν λέξιν, ἣν ὁ ἄνεμος παρέσυρεν, ἀλλ' ἥτις ἀνεκούφισεν ὡς ὀργίλη χειρονομία τὴν συνειδήσιν του:

— Ἄ, κατεργάρη!

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΛΓΙΝΕΙΩΝ ΜΑΡΜΑΡΩΝ

ΥΠΟ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ

(Συνέχεια. Ἰδε προηγούμενον φυλλάδιον 673).

Ἐντυπώσεις Ἀμιλτων περὶ τοῦ πῶς ὁ Ἀθηναῖκός λαὸς ἔκρινε τὸ ἔργον τοῦ Ἑλγιν. — Λόγιοι Ἀθηναῖοι. — Φιλόμουσος Ἑταιρεία. — Δοξασία τοῦ λαοῦ περὶ ἀγαλμάτων. — Σπυρίδ. Λογοθέτης. — Ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν Γρηγόριος. — Ἐλλειψὶς ἐθνικοῦ αἰσθήματος. — Ἀδιαφορία τοῦ κλήρου πρὸς τὰς ἀρχαιοτάτας. — Ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν λόγιοι Ἕλληνες. — Μετάφρασις ἀγγλικῆς ἐπιγράμματος εἰς Ἑλγιν. — Φωβὲλ πρόξενος Γαλλίας. — Ἀγγλοὶ ἐπικριταί. — Σατωβριάν. — Βύρων. — Σάτυροι καὶ ἐπιγράμματα σκωπτικὰ κατὰ τοῦ Ἑλγιν. — Βοασσονάδ. — Ἐπίδρασις τῶν ποιήσεων Βύρωνος. — Ἰστορικὸς Γερβῖνος. — Τουρκικῆς κυβερνήσεως καὶ πατρι-αρχεῖου μέριμναι ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων. — Κρίσεις ἀρχαιολόγων καὶ καλλιτεχνῶν.

Περαιτῶσαντες ἄχρι τοῦδε τὴν ἐξιστόρησιν τῶν σπουδαιοτέρων ἐργασιῶν τοῦ Ἑλγιν, καὶ τῶν πρακτόρων αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι πρὸς κατάρτισμόν τῆς ἀρχαιολογικῆς συλλογῆς, πρὶν ἢ μεταβῶμεν εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν περιπετειῶν ταύτης ἐν Εὐρώπῃ, ἐξετάσωμεν δι' ὀλίγων πῶς οἱ σύγχρονοι Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι περιηγηταὶ ἔκρινον τὸ ἔργον τοῦ Ἑλγιν, καὶ ποίας ἀντιπράξεις ἔσχεν οὗτος ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν χρόνον τῶν ἐργασιῶν του.

Ὁ Ἀμιλτων, ὁ ἰδιαιτέρος γραμματεὺς τοῦ Ἑλγιν, δημοσιεύσας ὑπόμνημα περὶ τῶν ἐργασιῶν τούτου τῷ 1811 γράφει ὅτι οὔτε ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Τουρκικῆς κυβερνήσεως, οὔτε ὑπὸ τῶν ἐντοπιῶν ἀρχῶν ἐν Ἀθήναις, οὔτε ὑπὸ τῶν ἰθαγενῶν Ἀθηναίων ἡγέρθη δυσαρέσκειά τις ἢ ἀντενέργεια. Ὁ λαὸς, γράφει, ἐδέχθη τὸ ἔργον μετὰ χαρᾶς, θεωρήσας αὐτὸ ὡς ποριστικὸν χρημάτων· οἱ δὲ Τοῦρκοι μετ' ἀπαθείας καὶ ἀδιαφορίας προσέβλεπον εἰς τὰ τελούμενα, καὶ ἔχαιρον βλέποντες κατκταστροφόμενα